

BUITEN

24^E JAARGANG N^O. 46

ZATERDAG 15 NOVEMBER 1930

Foto Alinari

VICENZA. PIAZZA DEI SIGNORI MET VENETIAANSCH E ZUILEN

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

IN DE VAL GELOOPEN, DOOR WILLIAM HAMILTON OSBORNE (3)½	BLZ. 542, 551
VICENZA, SATELLIET DER DOGENSTAD (GEÏLL.), DOOR J. F. BAER V. HEMMERSWEIL	BLZ. 541, 544—546
DE GEHEIMENISSEN VAN DEN OUDEN IJ-DIJK (GEÏLL.), DOOR ADR. GOEDE	BLZ. 546
DE KAMER VAN GOUNOD (GEÏLL.), DOOR DAVID TOMKINS	BLZ. 546—548
HET HUIS TE DIEREN (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANKEN	BLZ. 548—549
BOOMEN MET OPVALLENDEN BLOEI (GEÏLL.), DOOR A. J. VAN LAREN	BLZ. 549—551
TRICHT'S SCHEMERSTRATEN (GEÏLL.), DOOR F. A. BRUNKLAUS	BLZ. 551
ADAM IN 1929, DOOR BURT MCCONNELL (6)	BLZ. 552
DE HOUTZAAG-, PEL- EN KORENMOLEN TE HOLWIERDA IN GRONINGEN (ILL.)	BLZ. 552

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

IN DE VAL GELOOPEN

3) DOOR WILLIAM HAMILTON OSBORNE

FLOMERFELT deed een stap achteruit. Een onheilspellende glimlach speelde om zijn lippen. „Bewijs het!” riep hij uit. „Het is aan jou het te bewijzen!”

„Aan mij?” stotterde Maurice.

„Aan jou”, herhaalde Flomerfelt. „Je hebt me mondeling telefonisch order gegeven zekere fondsen te koopen. Ik heb dadelijk de order doorgegeven, heb ze laten uitvoeren en in de boeken laten inschrijven. Nu zeg je, dat je mij die order niet hebt gegeven. Je kunt het bewijzen. Het is jouw zaak het bewijs te leveren”.

Maurice liep naar de deur. „Dat is gemeene afzetterij!” riep hij uit, terwijl hij zijn hand op de knop legde. „Flomerfelt, je zult van me hooren!”

„Van je hooren!” herhaalde Flomerfelt. „Geloof maar vriend Maurice, dat jij van mij zult hooren. Ik moet een cheque van je hebben — neen, ik moet geen cheque van je hebben. Ik moet geld hebben voor iederen dollar schuld, die je volgens onze boeken hebt en ik moet het dadelijk hebben ook!”

„Je krijgt het nooit”, zei Maurice.

„Ik krijg 't niet, hè?” riep Flomerfelt uit. Hij liep de kamer door en plaatste zich met zijn rug tegen de deur. „Mijn beste, jonge vriend”, zei hij, „jij bent misschien een schurk, maar denk je dat ik een dwaas ben? Ik moet hebben wat me toekomt en nog wel dadelijk”.

„Datzelfde verlang ik”, zei zijn cliënt.

„Maurice”, vervolgde Flomerfelt, „je bent niet onbemiddeld; je hebt familie; je hebt vrienden; je hebt een goeie betrekking”.

Maurice kromp ineen. Flomerfelt zag het, maar liet niets blijken.

„Je kunt leenen wat je me schuldig bent”, zei Flomerfelt „in twee dagen tijd. Het kan me niet schelen waar of hoe — of je hypotheek neemt op al wat je bezit — voor mijn part op je vrouw en kinderen — of op je vrienden — of op je betrekking”.

Weer schrikte Maurice op. Toen sprak hij op zijn beurt.

„Ik zal je twee dagen tijd geven, Flomerfelt, om mij te betalen wat je me schuldig bent”, zei hij, maar er lag geen overtuiging in die woorden. Het was de uiting van een beängst mensch.

„Maurice”, hernam Flomerfelt en keek daarbij zijn cliënt vast in de oogen, „je hebt een gezin te onderhouden. Dat doe je van je salaris, niet waar? Stel eens, dat je je betrekking kwijt raakte?”

Maurice kromp ineen. „Maar ik raak mijn betrekking niet kwijt”, protesteerde hij. „Mijn patroon is zeer tevreden over mij”.

„Zeker”, antwoordde Flomerfelt. „Hij is tevreden, tot hij niet meer tevreden is. Je baantje is afhankelijk van één man — van den man, die je salaris betaalt — en dat is Richard Ryder. De heele Beurs kent Richard Ryder en zijn lijst van reglementen en bepalingen. Wat zou er gebeuren, vriend Maurice, met iemand waarvan Ryder gewaar wordt, dat hij op de Beurs gespeculeerd heeft?”

Flomerfelt wachtte op een antwoord, maar vergeefs. Maurice bleef zwijgen.

„Ik zal 't je zeggen”, ging Flomerfelt voort. „Zijn kop gaat er af, subiet; en als zijn hoofd eenmaal er af is, wie zal het er dan weer opzetten? Hoe zal zoo iemand, zonder een aanbeveling van Ryder, ooit weer een andere betrekking krijgen?”

Maurice sprak weer, maar er zat geen fut meer in zijn stem. Toch klonk er nog een onbreekbare vasthoudendheid in.

„Het gaat hier niet over mijn positie, of over mijn patroon, of over mijn vrienden”, zei hij, „en evenmin over mijn vrouw en kinderen. Je bent me geld schuldig, Flomerfelt; je weet dat je me geld schuldig bent. Als je me niet binnen acht en veertig uur betaalt wat je me schuldig bent, zal ik maatregelen nemen om het op andere wijze te krijgen. Dan begin ik een proces en dat wel dadelijk”.

Maurice hield woord. Hij stelde de zaak in handen van een advocaat. Hij wachtte precies acht en veertig uren en bij het begin van het negen-en-veertigste ontving Flomerfelt een dagvaarding. Flomerfelt liet Welch bij zich komen.

„Zooiets kan ik niet hebben”, zei hij tot Welch.

Welch haalde de schouders op. „Hij kan onmogelijk zijn vordering bewijzen”, zei hij.

„Daar gaat 't niet om”, vervolgde Flomerfelt. „Maar het brengt mij in opspraak. Caesar's vrouw moet boven verdenking zijn. Ik ben Caesar's vrouw”, voegde hij er aan toe.

Weer haalde Welch zijn schouders op. „Er staat u maar één weg open, Mr. Flomerfelt, en dat is de duimschroeven aan te zetten”.

Alvorens de duimschroeven aan te zetten, verzocht Flomerfelt Maurice nog eens bij hem te komen. Maurice weigerde te komen en verwees hem naar zijn advocaten — Cowen, Covington en Brown.

Flomerfelt ging naar Cowen, Covington en Brown en lichtte hen in omtrent de waardeeloosheid van Maurice's vordering. Zij antwoordden hem koel, dat zij volgens hun instructies handelden; zij hadden die te volgen en de zaak door te zetten.

„All right”, zei Flomerfelt uit de hoogte; „ik zal dien Maurice een proces bezorgen, dat hem heugen zal”. En daarop begon hij de duimschroeven aan te zetten.

* * *

Een paar dagen later sloop Welch zijn kamer in met een brief.

„De eerste partij wint u, Mr. Flomerfelt”, fluisterde hij.

Flomerfelt nam den brief en scheurde hem open. Het was een missive geschreven op zwaar wit briefpapier; ze luidde als volgt:

Geachte Mr. Flomerfelt: Zou het u mogelijk zijn mij te komen bezoeken voor een zaak van persoonlijk belang? Bij voorbaat dankend

Hoogachtend

RICHARD RYDER.

Dien middag na beurstijd ging Flomerfelt naar Ryder toe. Deze ontving hem in zijn privé-kantoor.

Ryder was een magere, bloedeloze man, met grijze bakkebaardjes, staalharde oogen en een mond, die de volzinnen afbeet als een stalen knip. Hij keek rond als om zich te overtuigen, dat alle deuren gesloten waren en dat niemand hen kon beluisteren.

„Mr. Flomerfelt”, begon hij, „ik heb u verzocht hier te komen voor een zeer onaangename zaak. Ik heb langs een omweg gehoord — hoe, dat doet niets ter zake —” hij boog voorover en bestudeerde aandachtig Flomerfelt's gelaat — „dat een van mijn vertrouwde employé's aan de beurs heeft gespeculeerd — en wat erger is, in West Virginia kolen heeft gespeculeerd”.

„Het spijt mij dat te hooren”, zei Flomerfelt rustig. „West Virginia kolen is een slechte speculatie voor iedereen. Maar”, vervolgde hij, „wat gaat dat mij aan?”

„Het gaat u slechts zijdelings aan”, gaf Richard Ryder toe. „Ik heb vernomen langs wegen, die hier niet ter zake doen, dat hij gespeculeerd heeft door bemiddeling der firma Flomerfelt. Zijn naam”, vervolgde Ryder, „is Frederic J. Maurice”.

Een seconde kwam er een glans van herkenning in Flomerfelt's oogen — kort, maar welbewust — daarna verdween alle uitdrukking uit zijn gezicht.

„En . . .” zei Flomerfelt weer.

„Wat ik wil weten, mijnheer”, ging Richard Ryder voort, „en van uw eigen lippen wil hooren, is, of dat waar is wat ze van Maurice vertellen”.

Flomerfelt werd heel ernstig. „Op den voorgrond moet staan, Mr. Ryder”, zei hij plechtig, „dat de firma Flomerfelt geheimhouding bewaart omtrent de zaken harer cliënten en dat die geheimhouding volkomen is. In dit speciale geval hebt gij echter misschien wel eenig recht op de inlichting waarom gij vraagt”.

Ryder schudde het hoofd.

„Dus is het waar?” vroeg hij.

„Het is waar”, zei Flomerfelt. „Mr. Frederic J. Maurice heeft gespeculeerd in West Virginia kolen”. Hij liet zijn stem dalen. „Mr. Ryder”, ging hij voort, „dit is in vertrouwen. Het is een persoonlijke dienst van Flomerfelt aan Ryder, Hurlingham & Co. Vroeger of later zal ik u misschien eens om een dienst verzoeken”.

Richard Ryder glimlachte. Zijn glimlach was zuur. „U moegt mij steeds om een dienst verzoeken”, zei hij.

Flomerfelt schoof dichterbij. „Ik ben nieuwsgierig, Mr. Ryder”, zei hij, „te hooren hoe u te weten bent gekomen dat Mr. Maurice een der bepalingen van uw reglement heeft overtreden. Bij de firma Flomerfelt blijft alles geheim”, herhaalde hij.

Ryder knikte. „Ik heb een brief ontvangen”, antwoordde hij, „van een zekeren Welch”.

„Welch?” peinsde Flomerfelt. „Welch? Ken ik niet. Waarschijnlijk een vroegere vriend van uw kassier Maurice”.

„Ongetwijfeld”, gaf Ryder toe. Hij drukte op een schelknopje. Weer boog hij zich tot Flomerfelt over. „U hebt er zeker niets tegen met Maurice te worden geconfronteerd?” vroeg hij.

Flomerfelt glimlachte. „In het minst niet”, zei hij met het air van een slavenhouder, die zijn zweep opheft. „Goed beschouwd, zou het mij aangenaam zijn met hem te worden geconfronteerd”.

Een loopjongen kwam binnen. „Verzoek den kassier even hier te komen”, zei Richard Ryder.

Even later kwam Maurice binnen. Een oogenblik bleef hij in de deur staan en keek naar Flomerfelt. Toen keek hij Ryder aan.

„U hebt mij laten roepen?” zei hij.

Ryder bleef korten tijd zwijgen. Hij keek Maurice strak in het gelaat.

„Ga zitten”, zei hij ten slotte.

Maurice ging zitten. Een onheilspellende stilte daalde over de kamer neer. Zij werd ten slotte verbroken door Richard Ryder.

„Mr. Maurice”, zei hij, „ik verneem van Mr. Flomerfelt, dat u op de beurs gespeculeerd hebt. Is dat waar of onwaar?”

Maurice keek eerst Flomerfelt en toen zijn patroon aan.

„Het is waar”, antwoordde hij.

„Verder heb ik gehoord”, vervolgde Ryder met meedoogen-

looze stem, „dat u gespeculeerd hebt in West Virginia kolen. Is dat waar of onwaar?”

Maurice keek Flomerfelt woest aan. „Waar”, antwoordde hij zacht.

Ryder draaide zijn bureaustoel om en keek uit het venster.

„Mr. Maurice”, zei hij, „u kent de voorschriften der firma Ryder, Hurlingham & Co., niet waar?”

„Ik ken ze”, zei Maurice.

Ryder bleef uit het raam kijken. „Dank u”, zei hij. „U kunt gaan. Goeden dag”.

Maurice stond op en liep naar de deur. Voor hij ze bereikt had, liet Ryder zijn stoel in zijn richting draaien.

„Een oogenblik, Mr. Maurice”, riep hij uit. „Hebt u gewonnen of verloren?”

„Gewonnen”, zei Maurice op uitdagenden toon.

Flomerfelt lachte onaangenaam. „Verloren!” riep hij uit.

Richard Ryder keek verbaasd. „Hoe zit dat nu eigenlijk?” vroeg hij. „Heeft hij gewonnen of verloren?”

„Volgens recht heb ik gewonnen”, zei Maurice. Ik heb gekocht tot West Virginia kolen bijna op den hoogsten koers stond en toen heb ik verkocht”.

Weer lachte Flomerfelt. „En toen heeft hij gekocht!” wierp hij tegen. „Hij bleef maar koopen. U moet weten, Mr. Ryder”, vervolgde hij, „dat West Virginia kolen zijn stokpaardje was, niet het mijne. Ik had hem aangeraden er af te blijven. Maar zelfs dan nog had hij zijn slag kunnen slaan als hij verkocht had, inplaats van te koopen toen het boven de twee honderd zestig stond”.

„Toen heb ik ook juist verkocht”, zei Maurice.

„Toen bent u blijven koopen”, antwoordde Flomerfelt.

„Hoe zit dat toch in elkaar?” vroeg Ryder. „U zegt, dat u verkocht hebt en hij zegt, dat u gekocht hebt”.

„Ik heb verkocht”, herhaalde Maurice; ten minste ik heb hem order gegeven om te verkoopen”.

„Schriftelijk?” vroeg Ryder.

„Neen; telefonisch”, antwoordde Maurice.

„Juist”, viel Flomerfelt hem in de rede. „Ik heb zijn telefonische order ontvangen, maar die luidde om te koopen en niet om te verkoopen”.

Weer schudde Ryder het hoofd. „Verkeerd van u beiden”, zei hij peinzend. „Zet alles op schrift — dat is mijn motto — alles. Vertelt u mij eens wat meer hiervan”, vervolgde hij. „Wanneer hebt u, Mr. Maurice, die order aan Mr. Flomerfelt gegeven?”

„Laatstleden Donderdag”, antwoordde Maurice, „om half twaalf. Ik droeg hem op West Virginia kolen te verkoopen tot den koers van den dag”.

Flomerfelt haalde een memorandum-boekje voor den dag. „Dat klopt”, zei hij. „Half twaalf Donderdag l.l. Koop West Virginia kolen tot dagkoers. Zoo luidt de boodschap, die ik heb ontvangen”.

„Vreemd”, zei Ryder en keek Maurice scherp aan; „heeft iemand anders u die telefonische opdracht hooren geven?”

Een eigenaardige glimlach kwam op Maurice's lippen.

„O ja”, zei hij. „Er waren twee menschen die hoorden, dat ik ze gaf. Beiden hielden zij een microfoon aan het oor”. Hij opende de deur en een man trad binnen. „Norton was een van de twee”, riep hij uit.

Flomerfelt sprong op. „Norton!” zei hij spottend. „Och, ik ken dien Norton als een boek! Dat is nou de grootste leugenaar van de heele beurs. Zie hem maar eens aan, Mr. Ryder — er is geen paar, of 't lijkt elkaar — Norton en Maurice. Dus dat is het soort van getuigen waar u op de rechtzitting mee wilt voor den dag komen?”

„Ja”, zei Maurice; „maar dat is slechts één ervan. Ik zei toch dat er twee menschen waren, die hoorden dat ik u de order gaf om West Virginia kolen voor mij te verkoopen. Norton is de eene”.

„En waar is de andere?” vroeg Flomerfelt honend. „Haal hem hier. Laten wij hem eens zien”.

Richard Ryder hield zijn hand op. „Hij is al gehaald, Mr. Flomerfelt. Ik ben de andere”.

Flomerfelt deinsde achteruit. „U!” riep hij doodelijk verschrikt uit.

„Ja, ik”, herhaalde Richard Ryder doodkalm. „Ik hoorde dat Maurice u telefonisch de opdracht gaf om te verkoopen. Wij zaten met ons drieën op hetzelfde oogenblik in dezelfde kamer”.

„Dat . . . dat is een samenzwering!” stamelde Flomerfelt.

(Vervolg en Slot op bladz. 543)

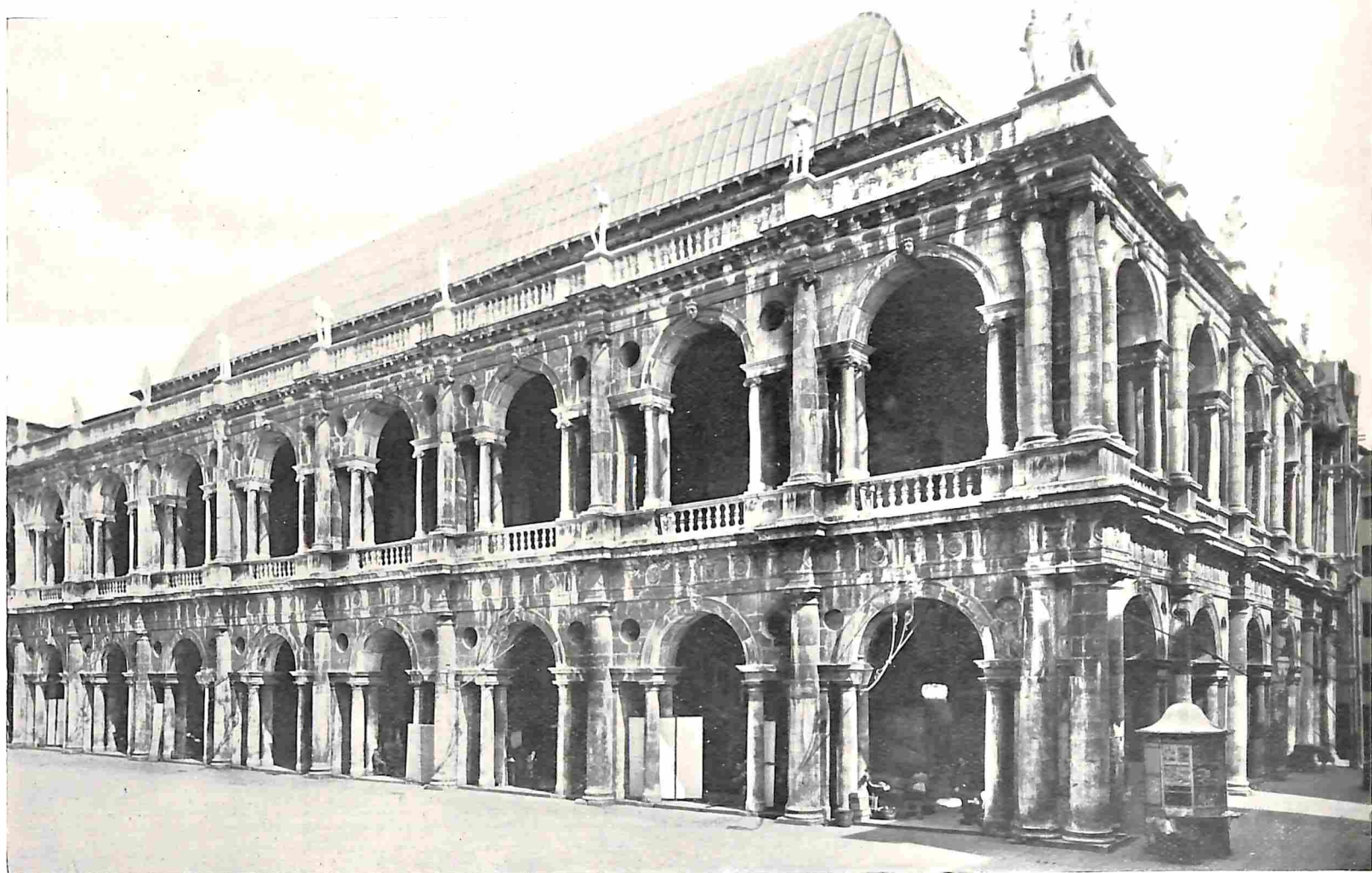

Foto Alinari

VICENZA. DE BASILIEK VAN PALLADIO

VICENZA, SATELLIET DER DOGENSTAD

Voor het eerst werd onze aandacht op Vicenza gevestigd door een reiskennis in de Dogenstad. Deze liet ons een drietal foto's zien. We bekeken de eerste afbeelding, een prachtig Renaissance bouwwerk in den vorm van een basiliek: twee machtige zuilengalerijen boven elkaar, terwijl de gevel bekroond werd door een sierlijke balustrade, waarop marmeren beelden. Het leek ons zoo weggeknipt uit een hoekje van het San Marcoplein en het kon volgens ons niet anders zijn dan de St. Marcusbibliotheek, de Libreria Vecchia, die tegenover het majestueuse Dogenpaleis op de Piazza San Marco ligt. En dat Gothische paleis met het rijke beeldhouwwerk en de luchtige zuilen galerijen met spitsbogen en die balkonnetjes boven elkaar, maar dat kon niet anders zijn dan de Cà d'Oro het mooie paleis, dat we gisteren zagen, toen we in een gondel door het Canal Grande van het station naar ons hotel voeren. En dat plein met de twee typische zuilen, op den achtergrond, waarvan de een den leeuw van San Marco draagt en de ander het beeld van den Heiligen Theodosius, was dat niet een gedeelte van San Marcoplein. Maar onze reisgenoot schudde het hoofd en wees op den breeden straatrand, die op de afbeelding langs de Cà d'Oro liep. Het was de Cà d'Oro, maar zonder kanaal, het paleis lag niet aan het water, erkenden we. En ook het plein met de twee wereldberoemde Venetiaansche zuilen was niet het San Marcoplein. Het plein was veel kleiner en de Campanille was heel wat sierlijker dan die logge kolos tegenover de San Marco, terwijl de Basiliek met de machtige zuilengalerijen al evenmin de St. Marcusbibliotheek was. Maar wat was het dan? Onze reisvriend troostte ons. We waren niet de eenigen, die door deze afbeeldingen op een dwaalspoor werden gebracht. Op het eerste gezicht denkt men afbeeldingen der Dogenstad voor zich te zien, in werkelijkheid zijn ze echter afkomstig uit Vicenza een stad, die meer dan 70 K.M. van Venetië verwijderd ligt, maar wier geschiedenis zoo innig met die der Dogenstad verbonden is geweest, dat de Venetiaansche bouwstijlen op de meeste bouwwerken in Vicenza hun stempel hebben gedrukt en heele stadsgedeelten copieën zijn van die van Venetië, alleen de schilderachtige grachten en kanalen ontbreken. Onze nieuwsgierigheid was hiermee

opgewekt. Wat was dat voor een stad Vicenza, die de allures der Dogenstad aannam, die paleizen had in den trant der Venetiaansche bouwwerken, die een plein had, waar heel brutaalweg de twee beroemde zuilen stonden, waarvan we dachten, dat alleen Venetië het monopolie had? Vicenza in haar bouwwerken een tweede Venetië, heel wat kleiner, zonder kanalen en grachten, zonder gondels, een gedempt Venetië. En zoo bleven we op onze doorreis van Venetië naar Verona een dag in dat geheimzinnige Vicenza, in deze satelliet der Dogenstad, er ons van overtuigend hoe tusschen het kleine Vicenza en de „doorluchtige” Republiek een nauw contact moet hebben bestaan, waardoor de Venetiaansche kunst vooral de bouwstijlen in het bijzonder de Venetiaansche Gothiek hun stempel op de kunstwerken in Vicenza hebben gedrukt. De verklaring hiervoor is gemakkelijk te vinden, want van het begin der 15e eeuw af loopt de geschiedenis van Vicenza parallel met die van Venetië. De trotsche Dogenstad, die reeds tot een machtige republiek was uitgegroeid en de Adriatische zee en het tegenovergelegen kustgebied van Dalmatie beheerschte, wilde haar macht ook over de steden der Povlakte uitbreiden en na een honderdjarigen wisselvalligen strijd vielen een voor een de bolwerken der kleine potentatjes en stadsrepublieken, die haar vlucht in den weg stonden. Na Vicenza geraakten achtereenvolgens Padua en het Verona der Scaligers in de macht van Venetië terwijl zelfs het veraf gelegen Ravenna voor het bij den Kerkelijken Staat werd ingelijfd een halve eeuw lang deel der machtige republiek uitmaakte. Van 1404 af was dus het lot van Vicenza onafscheidelijk met dat van Venetië verbonden. Bijna vier eeuwen lang hebben de Dogen over deze danken we de prachtige bouwwerken, die Vicenza rijk is, de massale bouwwerken der Renaissance en Barok toe. Voordat Vicenza in de macht van Venetië geraakte, had ze nog andere heerschers gekend. De tyrannieke Romanos, de kunstzinnige Scaligers en de machtige Viscontis. Zelf heeft ze geen heerschers voortgebracht, is niet zooals de andere steden tot een machtig hertogdom uitgegroeid. Ze was slechts

een kleine stadsrepubliek, die nu eens dezen dan weer genen heerscher in den strijd tegen andere potentatjes steunde. Maar haar geschiedenis is nog veel ouder. Reeds in den Romeinschen tijd bestond ze als nederzetting. De horden van Allerik hebben de stad geplunderd; Atilia's geesel heeft er wonden geslagen, terwijl de Vandalen het nauw op adem gekomen Vicenza opnieuw brandschatten. Opbouw, vernietiging en wederopbouw was haar geschiedenis uit die dagen. Een oogenblikkelijke bloei volgde onder Theoderik den Grootte, de legendarische Diederik van Bern uit de Nibelungensage. Daarna volgden in onrustbarende snelheid de heerschers elkaar op. Na de Gothen de Longobarden, de Byzantijnen, de Franken onder Karel den Grootte, de Duitse keizers. In den strijd tusschen Paus en Keizer is ze eerst Welfsch gezind, maakte ze, toen Barbarossa Italië binnendrong, deel uit van de bekende Lombardische Liga. Maar met de komst der Romanos, die door een der Duitse keizers tot stadhouder werd aangesteld, werd de stad een bolwerk der keizersgezinde Ghibelijken. Toen in die dagen tijdens het bewind der Romanos de strijd tusschen Welfen en Ghibelijken opnieuw dreigde op te laaien, trad de wonderlijke figuur van den Vicentijner monnik Broeder Johannes op den voorgrond. Deze Dominikaner monnik predikte vrede en eensgezindheid en wist zelfs een wapenstilstand, een soort van Godsvrede tusschen de vijandelijke partijen te bewerken. Op een hoogte aan de Etsch wist hij een menigte van meer dan driehonderd duizend mannen om zich te verzamelen, vorsten en edelen, burgers en soldaten, die allen op het Evangelie den eed aflegden de vrede te bewaren. Er zullen weinig beloften zoo kort gestand zijn gedaan. Binnen enkele maanden ontbrandde de strijd opnieuw. En de prediker? Broeder Johannes was door de inwoners van Verona als een soort van verlosser ingehaald en evenals later Savonarola in Florence tot Heer der stad uitgeroepen, waar hij zich maar al te spoedig tot een van godsdienstwaanzin bezeten tyran ontpopte. Een geloofsvervolging brak op zijn aanstichting uit. Bijna honderd aanzienlijke inwoners van Verona kwamen op den brandstapel om. Tenslotte werd het ascetische bewind den Veroneezen te machtig en alleen door een vlucht kon de fanatieke Broeder Johannes zijn leven redden. Ook Vicenza werden burgergetwisten niet bespaard en evenals in de meeste andere Italiaansche steden geleken de paleizen der aanzienlijke families met hun dreigende hoektorens meer op machtige burchten dan op woonhuizen. Volgens een oude kroniek moet Vicenza niet minder dan honderd dezer torens geteld hebben, waarin de bewoners zich terugtrokken, wanneer ze zich al te zeer door hun burens bedreigd achtten. Totdat bij een decreet van een der Duitse keizers, die het eeuwig burgergetwist moede was aan de burgers voorgeschreven werd de wachttorens te slechten en de muren af te breken, waardoor de elkaar beoorlogende burens voortaan den strijd wel moesten opgeven. Dit algeheele afbraak-decreet heeft tengevolge gehad, dat Vicenza haar middeleeuwsch karakter verloren heeft en men er niet die stugge burchachtige middeleeuwsche paleizen vindt als in de steden van Midden-Italië. Later toen de Dogen over Vicenza heerschten, bloeide de bouwkunst weer op en aan dien tijd dankt men de fraaie in den stijl der Venetiaansche Gothiek opgetrokken paleizen. Een tijdperk van grooten bloei volgde onder de regeering van Can Grande della Scala. De bevolking groeide snel, zelfs Treviso en Florence gaven nieuwe bewoners. Daarna in den hernieuwden strijd tusschen Welfen en Ghibelijken nam de welvaart der stad af, was ze in voortdurenden staat van beleg, stootblok tusschen twee tegenstanders. Oorlog en pest waren de twee verschrikkingen die de stad teisterden. Maar reeds naderde het oogenblik, dat de Dogenstad be-

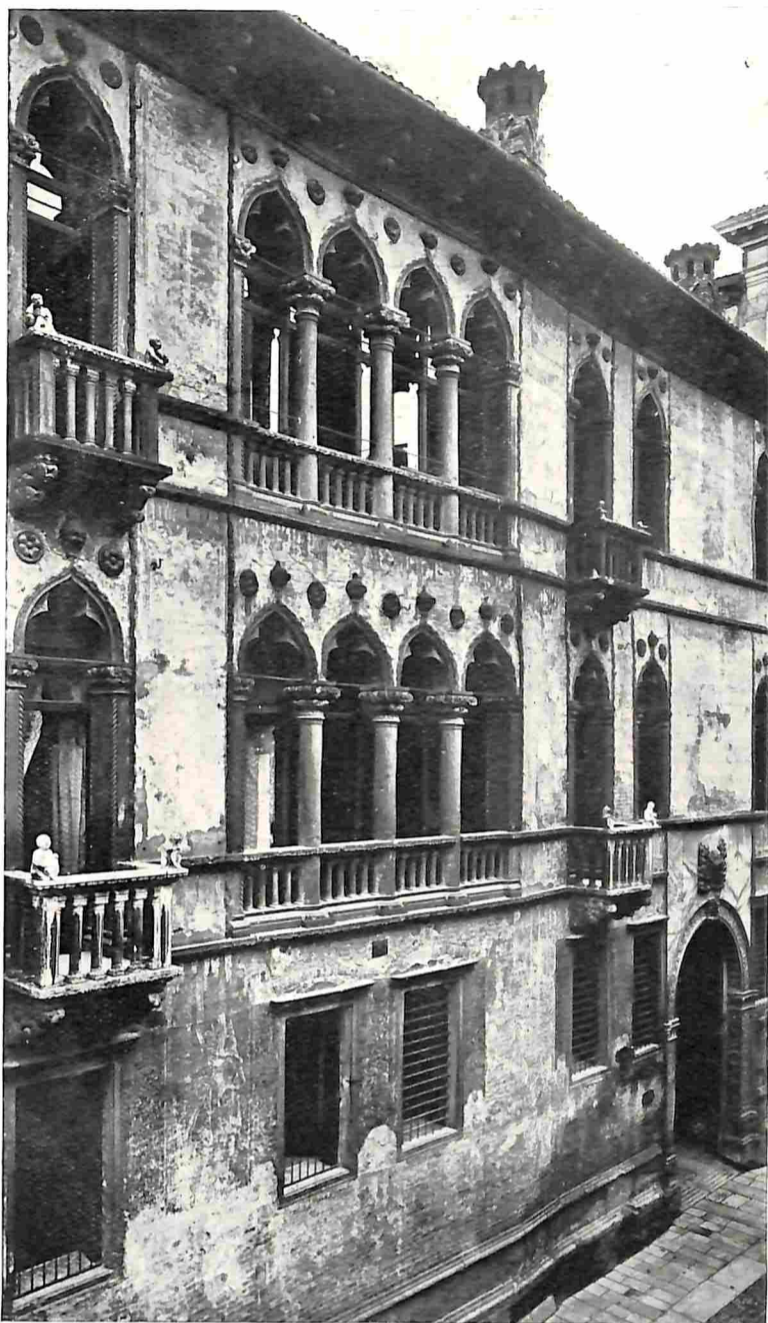

Foto Alinari

VICENZA. PALAZZO DA SCHIO, IN DEN VOLKSMOND CA D'ORO GENOEMD

geerig haar machtigen arm naar Vicenza uitstreckte en in het begin der 15e eeuw kregen de Venetianen vasten voet.

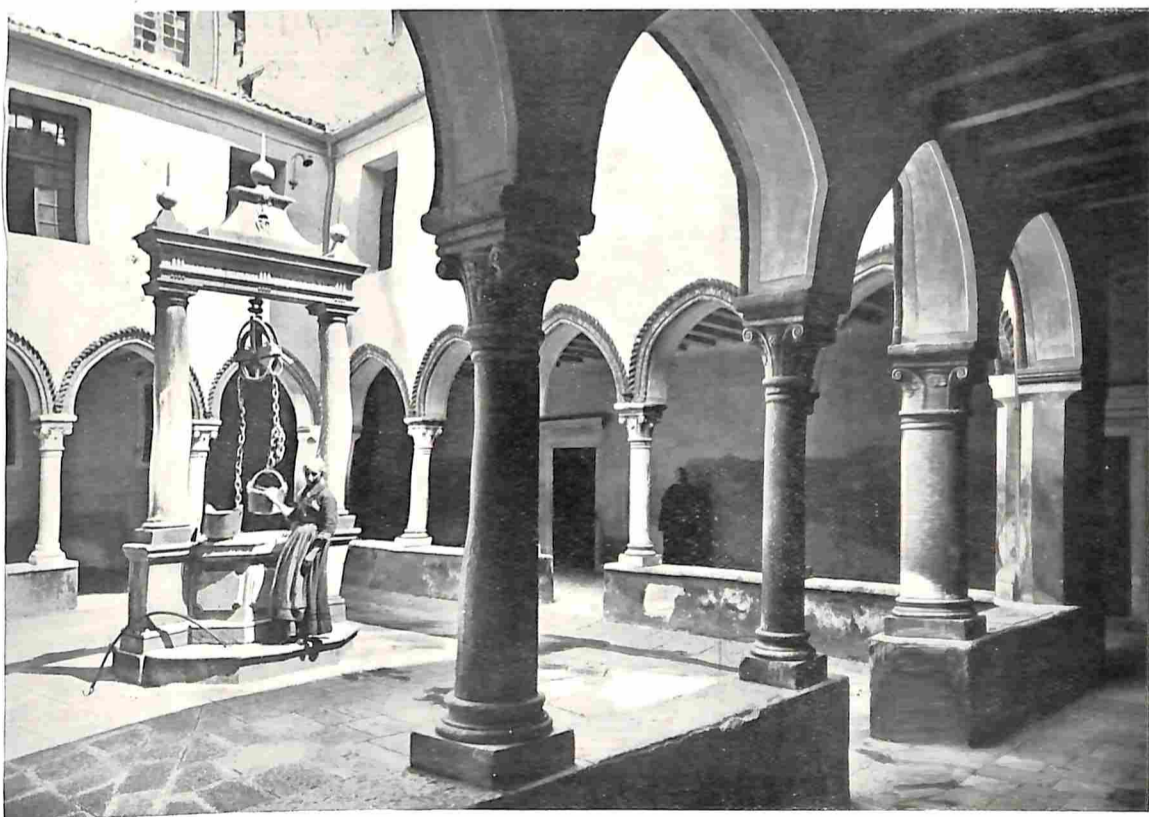

Foto Alinari

VICENZA. KLOOSTERGANG VAN DEN MONTE BERICO

Alles werd gedaan om de stad als vooruitgeschoven post der machtige Republiek te versterken. Typisch is, dat op een „oorlogsbegroting” der Dogenstad uit die dagen een post voorkomt, waarin een som van honderd duizend Dukaten werd uitgetrokken om de wallen en muren van Vicenza te versterken, paleizen te onteigenen en af te breken en tuinen te verwoesten om de vestingwerken uit te breiden.
(Wordt vervolgd) J. F. BAER VAN HEMMERSWEIL

De geheimenissen van den ouden IJ-Dijk

DE oude IJ-dijk, eens de vijand van de schuimkoppende golven der roerige binnenzee, heft zich voldaan boven de lage landen van den IJ-polder. Hij is als een oud krijgsman, met trots vertellend van vroegere heldenfeiten. Eereteekenen, dat zijn hem de wonden, in den strijd bekomen, weggerukte steenen in de op sommige plaatsen stijrecht rijzende muurwanden. Maar wat telt een fier krijgsman als hij de wonden, als de overwinning de zijne werd? ☼ Waar zijn de watermassa's gebleven, die vroeger jaren in stormende nachten op hem aanvielen als huilende wolven, die de vlijmscherpe tanden in zijn ruige pelsjas beten? ☼ Verslagen — genuilband — weggevlucht! ☼ Kleine, rustig kabbelende binnenmeertjes, overgebleven van vroegere doorbraken, vormen met den steenen muurwand de eenige herinnering aan den tijd van vermoeienden, harden strijd tegen het water. ☼ Neen, alleen heeft hij die overwinning niet behaald. Bondgenooten heeft hij gevonden in de menschen, die wel zagen dat hij oud werd en daarom aan den strijd voorgoed een einde maakten. Nu de rust zijn deel werd, vertelt hij de vlakten, die groen en goud zich strekken aan zijn voet, van den tijd toen de geuzen onder den dapperen 't Hoen de Spanjolen op het lijf vielen. Daar hadden ze zijn hulp voor noodig. Zonder hem hadden die geuzen 't nooit klaar gespeeld om de Spaansche ruiters te slaan, maar hij had de pooten van hun strijdrossen vastgehouden in de vette, doorweekte klei en hun zoo het ontkomen beliet. — Dàt was nog eens een overwinning geweest. ☼ En nu zeggen daarvan spottend de fietsers, die moeizaam de wielen van hun rijwiel door de dikke laag keislag trekken, dat 't geen wonder is, dat de Spanjaarden daar verslagen werden. — „Is me dat ook een weg”. ☼ Maar desondanks blijft deze herinnering voor den oude glorievol. ☼ Grimmig kan ook nu nog de oude reus er uit zien. ☼ Als de schaduwen van dreigende wolken over de vlakten vliegen, achter de laatste plekje zonlicht aan en ze verslinden, tot alles, zoo boven

Foto T. Goede

DE „KLEINE BRAAK”, EEN DER RUSTIG KABELLENDE BINNENMEERTJES, OVERBLIJFSELEN VAN DEN VROEGERE DOORBRAAK

als beneden, grauw en duister wordt, dan denkt hij aan telrugkeer van oude vijanden; z'n blik wordt gramstorig en bonkig staat hij tegen de dreigende luchten. Als ze komen, de vijanden, ze zullen hem nóg vinden. ☼ Maar ze komen niet meer, ze kunnen niet; en hij lacht hoonend, z'n ruigen baard wapperend in den stormwind. ☼ Goedig is hij voor de menschen, de oude. ☼ Vroeger zochten ze in kleine huisjes beschutting achter zijn breeden rug. Daar waren de visscherlui veilig voor het door den stormwind opgezweepte water. Hij was het die zorgde dat de waterwolf hun kleine aardappelveldjes niet verzwelgen zou. De vischnetten hield hij in de zon om te drogen en de geit van het visschersgezin voorzag hij van voedsel. ☼ Dat is alles veranderd. Maar veel is ook gebleven zoo het was. De eeuwen door hebben jonge menschen hem de geheimen van hun hart toevertrouwd en geen heeft hij er verklapt. Op zijn breeden rug draagt hij de zwaarste lasten die de menschen hem opleggen. Eerst waren het alleen de boerewagens die over zijn rug rosten, nu zijn het vreemde brommende torren die er langs kruipen. En de pijnen die het scherpe basaltsteen hem bezorgt, draagt hij met een glimlach. Slechts in droge zomers is hij wel eens ver-

DE KAMER VAN GOUNOD. JONGE VROUW UIT PROVENCE, TYPE VAN „MIREILLE”, DE HOOFDPERSOON UIT DE COMPOSITIE VAN GOUNOD

stoord op die brommerds. Wolken stof warrelen op onder de draaiende wielen die hen voortbewegen en die dalen neer als een dun grijs waas op zijn haren. Grijs haren, die hooren bij ouderdom, en daar wil hij niet van weten nog! ☼ Weemoedig kan hij ook zijn 's zomersavonds, als het purperen licht van de zinkende zon uit de luchten wegvlucht en ragfijne sluiers over de velden wazen. Ze rollen langzaam aan, door niets te stuiten, om bij den dijk gekomen, zich vast te hechten aan zijn voet. Dan schijnen de wateren van 't vroegere weer tot onder aan den dijkelling te reiken, matglanzend van maanlicht. ☼ Langgerekt en klagend klinkt het loeien van de runderen, die tot den buik verzinken in de aanstuwende nevelgolven. De kievitenroep, zoo vroolijk anders, is angstig nu. De op jacht gaande vleermuizen zijn als kleine vogels zonder kop; ze kunnen geen richting houden en fladderen zoekend in 't matte licht. Het scheiden van den dag is wel beklemmend zoo. Want scheiden de oude weet het zoo goed — is immers steeds een weinig sterven. ☼ En als het later wordt, dan tuurt hij door zijn borstelige wenkbrauwen naar de andere zijde de landen over, waar elektrische treinen als vuurslangen zich reppen door de nevels en koplampen van auto's brutaal lichtschichten schieten door geheimnisvollen nacht.

Foto T. Goede

HET GEITJE, DAT AAN DE DIJKHELLING ZIJN VOEDSEL VINDT

De kamer van Gounod

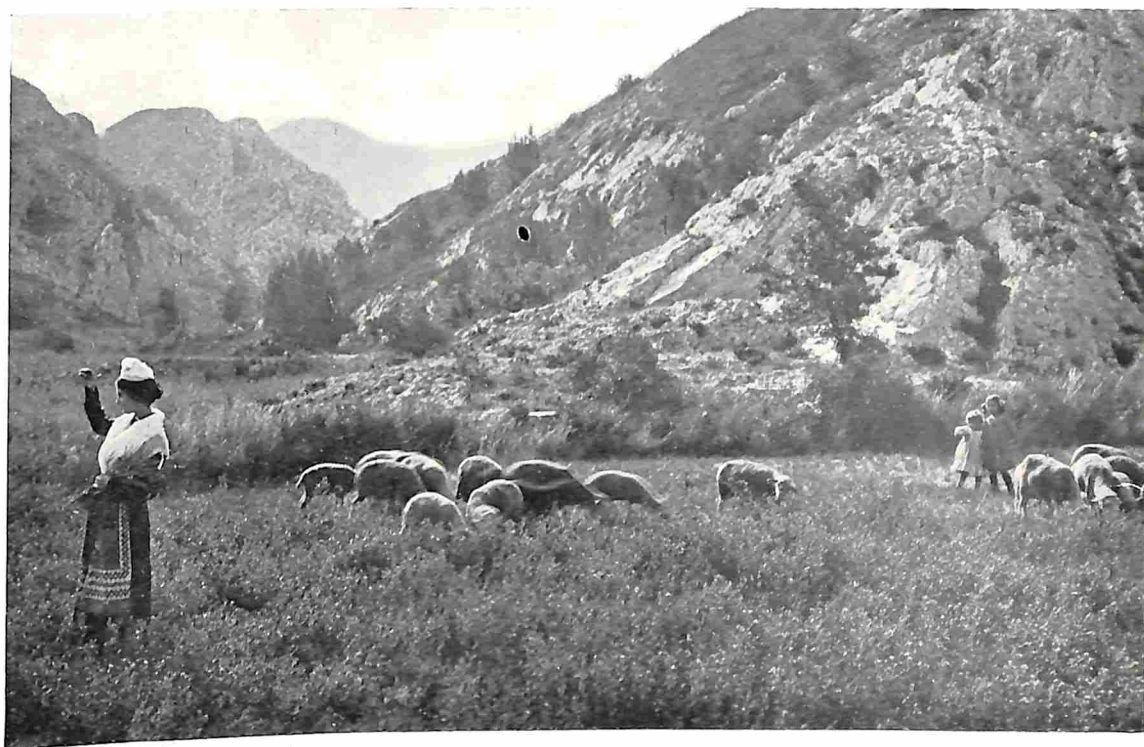
ZE duurt niet lang, de reis van Avignon naar Saint-Rémy, als je de goede bus neemt. ☼ Wij kozen de verkeerde en werden na een half uur afgezet op het marktpleintje van Château-Renard met de weinig beemoedigende mededeeling, dat drie en een half uur later de reis kon worden voortgezet. ☼ Château Renard! — wellicht meent ge U die plaats te herinneren, wellicht prevelt ge den naam de Coligny. ☼ Maar de Fransche administratiedienst kent een Château-Renard-Loiret en een Château-Renard-Provence. ☼ Helaas! mag ik er wel bijvoegen, want het eerste, niet ver van Parijs aan de lijn Sens-Montargis gelegen, zou een urenlang oponthoud van een Oranjegezind Nederlander wel beloond hebben — staan er de resten niet van het Kasteel de la Motte, stichting van de dochter van den grooten Hugenoot? ☼ Hadden we er niet bijna kunnen ontmoeten (om in den nieuweren tijd te blijven) Alice de Surirey de Saint-Rémy, kanonnesse in de orde van de Heilige Anna van Oostenrijk, oud-eeredame aan het hof van keizer Frans Jozef en opvoedster van diens dochter, aartshertogin Gisela? ☼ Bijna, want de Petit Parisien meldde, dat de oude dame juist den vorigen dag overleden was in haar honderd-en-vijfde jaar. ☼ Historie genoeg . . . maar Château-Renard-Provence! Zeker, het had zijn middeleeuwsch kasteel op een met zware denneboomen begroeide rots, die een schitterend uitzicht bood over de vlakte van de Durance en ver over de Rhône heen tot aan de Cévennen toe, maar de zon van het Zuiden brandde zó onmeedoogend op de twee overgebleven torens en de ingezakte courtine, dat een verblijf naast de ijskast in een donker gehouden gelagkamer ons verkieslijker scheen. Daar dronken we uit verveling de eene citronnade na de andere, tot de bus van zessen ons verder meenam langs een tamelijk eentonige, smalle straatweg. ☼ Maar opeens was alle landerigheid geweken: aan den horizon begon zich een onafzienbare bergketen te vertoonen! De Alpilles! versteende plooi in den vlak gespreiden mantel van Camargue

en Crau, laatste rest van het Zuid-Fransche middelgebergte ten oosten van de Rhône-delta. ☼ Ze bleven het landschap beheerschen tot aan de olijfgaarden van St. Rémy toe. ☼ Het is jammer, dat een practisch mensch zijn reisbeschrijving niet op deze wijze kan vervolgen. ☼ Want zoodra de overige busbewoners kleeding en bagage in gereedheid beginnen te brengen, dient hij zich af te vragen: Waar kunnen we zoo dadelijk eten, waar moet ik met mijn familie overnachten? Of juist: welk van de twee hotels uit de Guide Bleu zullen we binnenstappen? De bestuurder van de bus maakt, bij informatie, er korte metten mee: voor hem zijn alle vreemdelingen Amerikanen of Engelschen, die in het beste thuis behooren. ☼ Maar vraag het liever den pater familias, die bij de halte staat toe te kijken. Hij raadpleegt in vertrouwelijk pa-

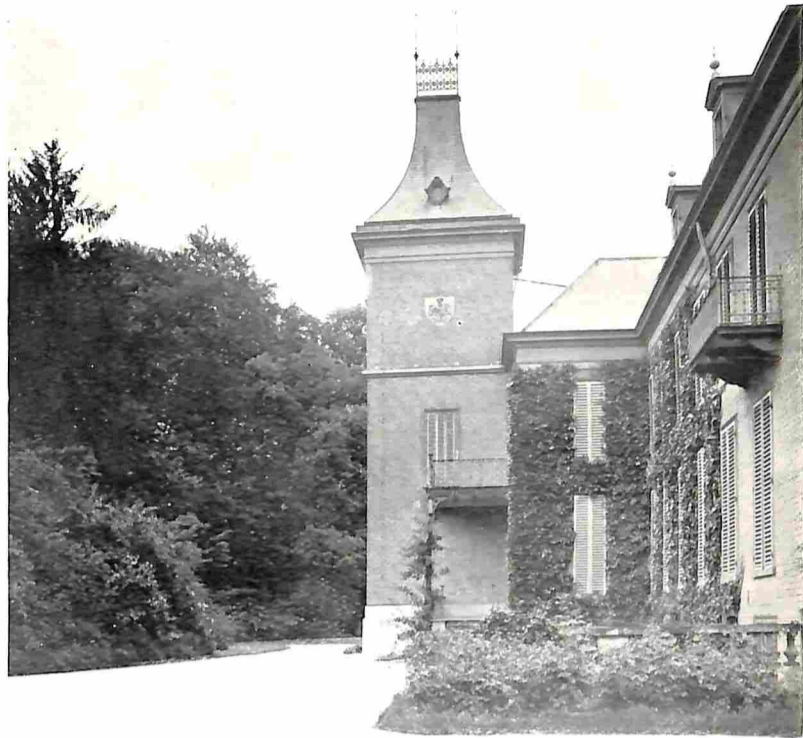
DE KAMER VAN GOUNOD. GEZICHT OP DE „LION D'ARLES" EEN DER VOORNAAMSTE TOPPEN VAN DE ALPILLES

tois een paar andere slenteraars en eensgezind wijzen ze op een groot grijs gebouw dichtbij. En waarlijk: daar staat geschilderd: „Hotel de la Ville Verte". ☼ De keuze blijkt uitstekend te zijn, dat wil zeggen dan altijd voor wie reist, om nader tot een andere volksaard te komen. ☼ Geen kellner in „la Ville Verte"! maar la patronne, een Italiaansche van dichtbij over de grens, die zelf in de kleine eetzaal met gratie en een kwinkslag hare „pensionnaires" verzorgt. ☼ We stommelen met de koffers achter haar aan, een donkere trap op en zien boven de gebruikelijke verzameling deuren. Maar wat zeer ongewoon is: Kamer 9 is gemerkt met een geelkoperen plaat. Ik lees: Chambre Gounod 1863". ☼ „Oui, oui, c'est la chambre de Gounod" lacht de waardin bij het zien van onze plotseling hooggestegen interesse, maar helaas, het blijkt verboden terrein, „l'appartement est occupé". Zou Gounod, de beroemde musicus, ook advies hebben gevraagd op straat? denk ik even. Groote geesten kunnen vaak zoo eenvoudig zijn! ☼ Maar waarschijnlijker is toch, dat vijfenzestig jaar geleden dit huis het eenige nacht-asyl was. ☼ Straks, als we aan 't souper zitten bij een glas goeden landwijn, komt de tweede verrassing: de Chambre Gounod is ons! We kunnen er — o, historisch wonder! eenige dagen wonen: een barmhartige Française, die er op haar eentje

DE KAMER VAN GOUNOD. GEZICHT IN DE ALPILLES

logerde, heeft het vertrek vrijwillig afgestaan aan onze vier-voudige meerderheid. Dat is te zeggen: slechts twee kunnen ervan profiteren, want Gounod sliep blijkbaar in een kwadratisch bed. Twee . . . ik bedenk me niet lang. ☼ Onze jeugdige dochters, gaat door mijn brein, zijn op een dure, stedelijke muziekschool. Alles, wat deze pianolessen rendabel kan maken, moet aangepakt worden: sfeer is ook iets! Jullie naar Gounod! ☼ Maar ik ga natuurlijk mee, om het interieur eens op te nemen. Nu, het is de gerieflijkste kamer, dat moet gezegd worden, de eenige, die een schoorsteenmantel met spiegel rijk is en een commode-kastje. Voor het overige kan ik er met den besten wil ter wereld niets bijzonders aan ontdekken — de vloer is, evenals die der andere kamers, bedekt met roode plavuizen en dan staan er het groote, ouderwetsche ledikant, een ronde tafel, een waschtafeltje en een paar stoelen. Maar als ik het raam uitkijk, begin ik iets meer te begrijpen. Dichtbij strekt de lange keten der Alpilles zich uit tot aan den horizon toe, paars met groen beplekt liggen de rotstoppen te blakeren tegen een wolkeloozen, diepblauwen heme!. Dat is het visioen van Provence: één zonnetrilling! Hier, met dit uitzicht voor oogen, kon Gounod componeren het hooglied van Mistral: Mireille! Mistral! natuurlijk tuffen we even langs een met wit stof bepoeierden weg naar de woning van den dichter in Maillane. ☼ 't Is maar een half uur heen en terug. De chauffeur heeft hem nog gekend. Hij snijdt niet op, want Mistral stierf in Maart 1914. ☼ Daar is het huis: eerbiedig kloppen we aan. Een nijldige dienstmeid doet open, zegt dat er iemand anders woont en slaat ons de deur voor den neus dicht. ☼ Het kerkhof . . . tusschen de oorlogsgraven door zien we van ver al het sierlijke „pavillon de la reine Jeanne”, dat zijn graf siert — een nauwkeurige copie van het gelijknamige gebouw-tje in les Baux. ☼ Op de zerk lezen we: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo et Provinciae nostrae de gloriam. ☼ Terug in het hotel peinzen we nog wat na. Het hooge gesjirp van de groote, mocilijk vindbare insecten, de „cigales de Provence” doet zich niet meer in de olijfbloomen hooren. ☼ „Dans cette hotellerie” zegt de bronzen gedenkplaat in een der buitenmuren van la Ville Verte, „ou il composa Mireille, vécut en 1863 le grand musicien Charles Gounod”. ☼ „Wat is er toch veel merkwaardigs te zien in de wereld!” zeg ik tegen mijn vrouw. „Hier, mijlen ver van ons kleine landje af, voel je je cosmopoliet!” ☼ „Is dat jouw krant?” vraagt ze met een van die onverklaarbare wendingen, vrouwen eigen en wijst op een papier ergens op een bank. Ik ga er heen, ik kijk, ik staar . . . „Wat heb je?” zegt ze bezorgd. ☼ O, Gounod, Mistral, Mireille! 't Is de Enkhuizer

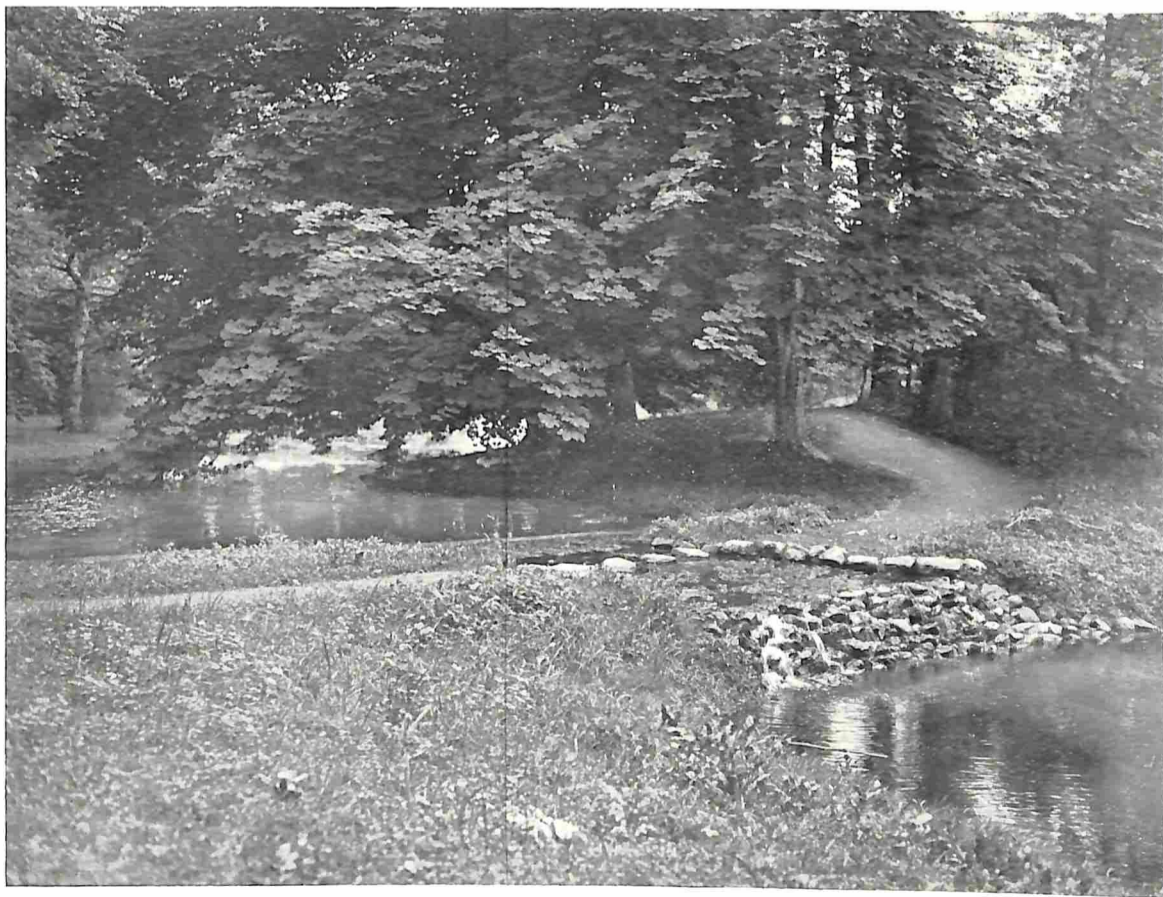
HET HUIS TE DIEREN

Courant! ☼ Als even later la patronne aan de poort een luchtje komt scheppen, vraag ik haar koel: „Wat betekent dat?” „O” zegt ze minzaam, „krant van een meneer uit Holland. Zijn vader heeft een handel in zaden en hij komt hier om het vak te leeren. Saint-Rémy heeft veel bloemkweekerijen.” ☼ Den volgenden morgen zag ik Astra op de ontbijttafel liggen. ☼ Den dag daarna reisden we terug. Maar toen een paar maanden later de kinderen thuiskwamen met de Kerstrappen van de stedelijke muziekschool, vloog ik er toch op af. Ze hadden allebei een acht voor vorderingen. ☼ Je woont niet voor niets een week lang in de kamer van Gounod! DAVID TOMKINS

HET HUIS TE DIEREN

ALHOEWEL het „Huis”, somtijds nog wel eens aangeduid met den vroegeren naam: het „Hof” te Dieren, jarenlang een bezitting der Oranjes is geweest, klinkt de geschiedenis er van slechts heel kort en

eenvoudig in vergelijking met die van de meeste zijner rivalen: de verschillende kasteelen en buitenplaatsen, welke zich sinds oude tijden verheffen langs den verrukkelijken, zijn hoogtepunt in de vermaarde „Middachter-Allée” bereikenden, zuid-oostelijken Veluwezoom, tusschen Arnhem en Dieren. ☼ Wie wel eens den prachtige tocht van Arnhem naar Doesburg via De Steeg en Dieren heeft gemaakt, zal zich vermoedelijk herinneren, hoe de rijtuigen van de Geldersche Tramweg-Maatschappij even voorbij den wissel van het „Tramstation Dieren” een eindweegs angstig dicht langs een vrij hoogen, sterk het uitzicht over den weg belemmerenden, steenen muur rijden, waarachter zich, naar men even verder in de richting van de Doesburgsche schipbrug — doch helaas nog maar vanuit de verte! — kan ontwaren, angstvallig een heerlijk brok natuurschoon verbergt. Deze muur heet de „Koningsmuur”, waarom, zullen we zoo aanstonds zien;

PARK VAN HET HUIS TE DIEREN

het park, waarvan men aanvankelijk slechts het bestaan vermoedt, is dat van het voormalige „Hof”. ☞ Reeds in den aanvang der elfde eeuw moet te dezer plaatse een „Hofsteede” gestaan hebben met den naam van Dhedere of Diederena, welke omstreeks het jaar 1200 toebehoorde aan Adolf van 's Heerenberg. Deze schonk zijn bezitting in 1219 aan het hospitaal der Duitsche Ridders: de zoogenaamde „Broederen des Deutschen Huizes van O.I.V. te Jeruzalem”, echter met uitzondering van twee privileges, die hij wijselijk voor zichzelf behield: de heffing van den „gruyttol” — een belasting op de, door de bierbrouwerijen uit den omtrek te verwerken grondstoffen — en het recht op den muntslag. De Dierensche muntstukjes zijn nog lange jaren in omloop gebleven, doch tegenwoordig nog slechts van waarde voor den numismaticus. Van de genoemde eerwaarde broeders wordt in de oude kronieken veel goeds, doch . . . niet minder kwaad verteld! Eensdeels legden zij zich toe op het liefderijk verplegen van zieken en het verbeteren van wegen, anderdeels schijnen zij zich op schromelijke wijze aan wilddieverij op andermans terrein schuldig te hebben gemaakt! Wat het eerstgenoemde betreft: het is o.a. bekend, dat graaf Reinald van Gelre en Zutphen in het jaar 1335 den „kommandeur” te Dieren vergunning verleende tot het verleggen van een naar Ellecom leidenden, openbaren weg, achter het hospitaal om. ☞ In 1647 kwam de bezitting in handen der Oranjes: stadhouder Willem II kocht haar voor de som van 147.000 gulden en legde er, behalve een „Wildbaan” met een „Jagthuis”, de „Oude Plantage” aan, van welke heerlijkheden hij echter in verband met zijn vroegtijdigen dood maar heel weinig heeft genoten. Den 27sten October 1650 werd hij na afloop van een jachtpartij aangetast door de kinderpokken en overleed aan deze ziekte, na over den IJsel, den Rijn, de Lek en de Maas naar 's-Gravenhage te zijn vervoerd, op 6 November. De Prins liet zijn nieuwe Wildbaan met een houten schutting van 6 voet hoog en een lengte van 3½ uur gaans omheinen, doch moest dit bouwsel, onder het volk weldra bekend onder den naam van „Koningsmuur”, vanwege de onsoliditeit reeds in 1659 voor afbraak verkocht worden. Deze oorspronkelijke naam is echter op de latere — véél kleinere — steenen ommuring overgegaan en bestaat, gelijk we reeds vermeldden, ten huidigen dage nog. ☞ Onder Willem III werd het buitenverblijf herschapen tot een waar pronkjuweel! Niet alleen stichtte hij op de plaats van de oude, eenvoudige hofstede een schitterend jachtslot, doch werd dit tevens ingericht tot een soort van museum van allerhande kostbare kunstschaten, als schilderijen, standbeelden, zeldzaam porselein en aardewerk, enz. — Het park, waarin veel oud, lommerrijk geboomte behouden kon blijven, werd aangelegd in den Franschen „Le Nôtre-stijl”; kosten noch moeite werden gespaard, om er een destijds zoo geliefd paradijsje van te maken, eenvoudig van grondplan, doch min of meer overladen in uitvoering: met liefelijk begroeide heuvels en dalen, met bruisende watervalletjes en schemerige grotten, en natuurlijk met de onvermijdelijke beelden versieringen. — Bovendien liet deze stadhouder vanaf het „Hof,” over den Dierenschen Carolinenberg en den Prins Willemsberg, en van daar dwars door de „Onzalige Bosschen” en over de Veluwsche heide, langs den Imbosch, geheel tot aan Ede toe, een jachtweg traceeren, nog heden de „Koningsweg” geheeten. — De erfgenaam van den Prins, Willem Karel Hendrik Friso, later Willem IV, maakte al heel

weinig gebruik van dit Geldersche buitenverblijf en nóg minder diens zoon, Willem V. ☞ In de buitengewoon strenge wintermaanden van 1794 op 1795 werd het Huis door de Fransche troepen bezet en brak er door een onvergeeflijke roekeloosheid een zware brand uit, waardoor het gansche heerlijke gebouw met de geheele verzameling kunstschaten een griffe prooi der vlammen werd! ☞ Toen de laatste kreet van „Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap!” verstorven was, is de voormalige bezitting der Oranjes tot nationaal eigendom verklaard en in 1824 verkocht aan de gravin van Wassenaer Twickel, die er een eenvoudig, tegenwoordig door het geslacht van Heekeren van Wassenaer bewoond landhuis liet zetten. Gelijk men op onze afbeelding kan zien, is dit gebouw, ondanks den vierkanten toren, misschien wel iets al te sober uitgevoerd, althans in vergelijking met de entourage: het statige park met zijn schitterend, eeuwenoud geboomte, zijn in het gulden zonlicht sprankelende waterpartijen, den in strenge lijnen gehouden „Franschen tuin”, de in het voorjaar zoo verrukkelijk bloeiende rhododendrons en al het overige schoon dezer rijke dreven! ☞ Een kijkje

op een schilderachtig plekje van dit heerlijke, doch vanwege den, van de zijde van den Rijksstraatweg zoo onverbiddelijken „Koningsmuur” zoo weinig bekende brokje Natuur, bieden we den „Buiten-lezers” hierbij aan....
A. W. FRANCKEN

Foto C. J. Steenbergh

TWEE BLOEIENDE PLUIMEN VAN DEN MANNA- OF PLUIM-ESCH

Boomen met opvallenden bloei

BLOEIENDE boomen! Dat is niets bijzonders zult ge zeggen; want alle boomen kunnen toch bloeien? Inderdaad; maar, bij vele boomen is de bloei, uit decoratief oogpunt, zó onaanzienlijk, zijn de bloempjes zó klein of eenvoudig gebouwd, dat zij bij de weelderige bladontwikkeling voor het oog wegvallen; of, zoo zij al te zien zijn, zooals bij vroeg bloeiende boomen het geval is, waarvan de bloempjes vóór of tegelijk met het eerste groen ontwikkeld worden, door kleur en vorm zó weinig spreken, dat ze als bloemversiering niet in aanmerking komen. Ik herinner in

deze gevallen aan de Iepen, de Esschen, de Populieren, de Eiken en vele andere meer. Maar, er zijn er ook, die in den bloei opvallen door grooten luister, vanwege de prachtige, kleurige of blanke bloeiwijzen en fijne, schoon gevormde bloemen; gelijk men die vindt bij de Paardekastanje, de Gele Kastanje, Kersen, Appels, Peren, Meidoorns, Catalpa's, Gouden Regens, enz., die alle grootelijks tot de schoonheid van parken en tuinen bijdragen. ☞ Vele daarvan zijn zeer bekend, zooals de Wilde Kastanjes; maar er zijn er ook, die dit niet zoo zijn, of weinig algemeen of zeldzaam voorkomen. Daarenboven zijn sommige, wegens hunne forsche ontwikkeling en groote afmetingen, niet voor alle tuinen geschikt. Groote boomen moet men niet in kleine tuinen zetten, omdat ze de geheele ruimte, de luchtruimte en den bodem, grootendeels voor zich opeischen en weinig plaats en groeimogelijkheid overlaten aan de kleinere gewassen, de heesters en de bloemen. En juist die fout wordt zoo dikwijls in kleine tuinen gemaakt, zelfs in besloten stadstuinen, waarin de ruimte toch al vaak zoo beperkt is en de omgeving donker begrensd. En, noodig is de keuze op groote boomen zeker niet; want, er zijn kleine boomsoorten genoeg, die frisch en weelderig groeien en schoon bloeien, zooals de genoemde Gouden Regens, Meidoorns, Sierappels, Sierperen, Sierkersen, voorts gele Kornoeljes,

sommige Robinia's, Magnolia's en meer andere. ☞ Hier beelden we een drietal boomsoorten af, die bij al die andere schoonheden ook wel eens naar voren mogen worden gebracht. De bekendste daarvan is de Manna- of Pluim-esch, ook wel Bloem-esch genoemd, die in parken nog al eens wordt aangeplant; minder echter in tuinen. En onze belangstelling verdient hij toch wel! Want, hoewel de geur niet bepaald aangenaam is, is hij een der bekoorlijkste lentebloeiers, die in Mei als besneeuwd kan schijnen vanwege de vele witte bloempluimen. Die bloempluimen zijn licht en los als vederen, en bij elke windzucht zijn ze in beweging. Dat danken zij aan de fijne, smalle, bijkans witte bloemkroonblaadjes, die bij de gewone esch ontbreken; hier, bij de Manna-esch, telt elk bloempje er vier! ☞ De Manna-esch (*Fraxinus Ornus* L.) is een middelmatig hoge boom, die tot acht meter kan opgroeien, en een breede, sterk vertakte kroon vormt. Hij stamt oorspronkelijk uit Zuid-Europa en Klein-Azië, maar groeit hier goed in vrijwel elken bodem en is volkomen winterhard. Voor flinke villatuinen is hij stellig aanbevelenswaardig; voor kleine tuinen wordt hij wat breed van kroon. ☞ Heel wat minder algemeen bekend is de hier mede afgebeelde *Aesculus neglecta* Ldl., die men vroeger, met andere, verwante soorten, in een afzonderlijk geslacht, dat van Pavia vereenigde; een keurig boompje met weelderig blad en fijne, lichtgele bloemtrossen in Mei. Als enkele boom in een gazon maakt hij een uitnemenden indruk, statig-kegelvormig van kroon als hij is en tot onderaan vertakt. Hij is een bastaardvorm van *Aesculus octandra*, bloeit rijk en is ook na den bloei een sieraad. Het enige nadeel is, dat het boompje wat vroeg het blad laat vallen; maar, zij doet dit niet zonder voorafgaande prachtige, goudgele verkleuring daarvan, waardoor het dus zeer kan bijdragen tot het herfstschon van den tuin. Hoewel een bastaard (hybride) moet men de *Aesculus neglecta* als een boom van Noord-Amerikaansche herkomst beschouwen. De beide ouderlijke vormen (*A. octandra* en *A. discolor*) toch zijn nauw aan elkander verwant,

waarvan de eerste als hoofdtype is te beschouwen, en welke in de Vereenigde Staten een groot verspreidingsgebied heeft. ☞ Der Dritte im Bunde is hier de Chineseche Vaantjesboom (*Davidia vilmoriniana* Dode). Ziet men dien in den winter, dan lijkt hij op een pereboom vanwege de korte takjes (z.g. spoortjes) op de twijgen; ziet men hem in blad, dan denkt men onwillekeurig aan een soort van hazelaar, maar, ziet men hem in bloei, dan lijkt hij op geen enkelen anderen bekenden boom. Hij staat dicht bij de Kornoeljeachtige planten, maar hij is thans door de wetenschap ingedeeld bij de familie der Nyssaceae. De bloeiwijzen zijn wel heel bijzonder! Ze bestaan uit een kogelvormig groepje van zittende meeldraadbloempjes (mannelijke bloempjes), zonder andere bloembekleedselen, een soort van kogelrond korfje vormend. En tusschen al die meeldraadbloempjes bevindt zich slechts één vrouwelijk bloempje met stijl en vruchtbeginsel, dat echter ook nog van een kransje van — kortere — meeldraden is voorzien. Dat geheele bloemkogeltje nu is als 't ware beveiligd door twee blanke (roomwitte) schutbladen, één zeer groote onderaan en één kleinere daaraan tegenovergesteld. De grootste kunnen 10 tot 15 c.M. lang worden; maar, hier blijven ze blijkbaar kleiner! In den Hortus maten

de grootste bij 10 c.M. lengte, 8 c.M. in de breedte. ☞ De bloeiwijzen zijn alle hangend of knikkend, waardoor de schutbladen in den stand komen, dat zij de bloemkorfjes overdekken en zoo de meeldraden tegen neerslag beveiligen. De Engelsche onderzoeker en plantkundige, E. H. Wilson, die jarenlang China bereisde en dergelijke Vaantjesboomen daar tegen de berghellingen in bloei zag, vertelt dat deze reeds op grooten afstand te zien waren, en er, door de menigte van witte (soms ietwat groen en rose getinte) schutbladen, als besneeuwd uitzagen. ☞ Hoewel het geslacht *Davidia* nu sedert ongeveer 25 jaar bekend is, is het toch nog zeldzaam in cultuur. Wel wordt de *D. vilmoriniana* hier en daar — ook in ons land — reeds gekweekt, maar hij wordt nog slechts bij enkele plantenliefhebbers aangetroffen. Wilt deze boom reeds bloeien kan als hij omstreeks 4 Meter hoog is — vorig jaar bloeide hij in den Amsterdamschen Hortus met ruim 450 bloeiwijzen — kan hij voor open, niet al te kleine tuinen

stellig aanbevolen worden; te meer, omdat hij hier volkomen winterhard is gebleken, en tevens niet zoo heel snel groeit. Gezien dit laatste moet men ook eenig geduld hebben met den bloei. Hij verlangt in de jeugd een ietwat beschaduwden bodem, maar voor het overige een open zonnige standplaats en een voedzamen, vochthoudenden grond. Snoeien is niet noodig en zelfs ongewenscht, omdat men anders licht de bloeitakken wegneemt, en den lossen, bevaligen vorm van den boom benadeelt.

A. J. VAN LAREN

Foto C. J. Steenbergh

EEN PRACHTIG BOOMPJE VAN *AESCLUS NEGLECTA* IN VOLLEN BLOEI IN DEN HORTUS TE AMSTERDAM

Tricht's schemerstraten

ER is zoo in elke oude stad een oud hoekje, een romantisch plekje, dat 't mooiste is, wanneer de avond valt; dat eerst in de schemering z'n meest eigen, meest karakteristieke leven te leven begint. ☞ Zoo komen ook de fijne, rustige trekken ener oude eerbiedwaardige dame het best uit in een stemmige omlijsting. Zie maar eens in Uw omgeving. Zie de damesportretten der groote portretschilders. ☞ Dat eigen leven dezer schemerhoekjes, die overdag vaak niets meer dan een kleurlooze vervallenheid schijnen, is voor elke stad verschillend, zooals ook het vallen van den avond, wisselend met de seizoenen, ook voor iedere stad anders is. ☞ Wie wel eens des avonds door 't oude deel van Schiedam liep, weet hoe die oude grachten en straatjes werkend aanzien krijgen, romantisch, op de verbeelding dringt. En dit is het sterkst op een regenachtigen, op zoo'n Robbers in het werk van den Schiedammer Ary Prins, (den bijzonderen proza-schrijver), den invloed van dit avondlijk Schiedam vermocht na te wijzen. ☞ Een stille vrede, een weldoende rust weeft het vallen van een milden zomeravond in 't stadsbeeld van het aloude Dordrecht, zooals het kalm en waardig langs de breede Merwe ligt. ☞ Albert Cuyp dan vrede is en van alle belangstelling en bevreemding geheel wezenlijkt. ☞ Hoe heel anders, — en nu komen we dan op ons eigenlijk onderwerp, — hoe heel anders is 't avondlijk Maastricht! ☞ Zooals bijna overal in Nederland, heeft het

TAK MET BLOEIWIJZE VAN DAVIDEA VILMORINIANA OF CHINEESCHEN VAANTJES-BOOM UIT DEN HORTUS TE AMSTERDAM

moderne leven ook in Maastricht gepoogd, de stad te normaliseeren, haar het eigen leven te ontnemen, het eigen karakter te doen vergeten. En ook in Maastricht is dit pogen, als overal elders, niet zonder enig resultaat gebleven. ☼ Op vele plaatsen is Maastricht uit den schoonen, romantischen droom, uit stil gepeins over een deels gruwzaam, deels glorievol verleden wakker geschud tot het rumoer, gejacht en gehaast van 't snelverkeer, tot het avondstille schennend lawaai van 't avond-vermaak. ☼ Op vele plaatsen is dit geschied, maar niet overal. Nog is het oude Tricht niet heel en al zijn oud en waardig karakter vergeten. De vele mooie oude kerken zijn daarvoor getuigen. ☼ Ongerept leeft 't oude Tricht echter nog slechts alleen in de oude schemerstraatjes en stadshoekjes in de buurt van 't kanaal: Helpoort, Pater Vinktorentje. En 't mag dan niet het mooiste deel zijn van 't oud Maastricht, dat daar bewaard bleef; 't is toch 't meest typische. ☼ Dat deel van Maastricht ziet men 't best op een herfstavond-met-storm-beloften, of een sneeuw-dreigenden winternamiddag. Dan is het of er iets herleeft van de sfeer, die hier eeuwen geleë gehangen moet hebben, toen de wallen-ring en vesting-keten nog ongebroken waren; toen dood en ellende voortdurend dreigende werkelijkheden waren, en de plassen niet vol regen, maar vol bloed stonden. ☼ In dezen hoek van Maastricht, in de schaduw van den vesting-gordel, waarvan de resten nog bleven staan, is heel wat geleden en gestreden. En als 't dan herfstavond is, de wolken in lange, verrafelende flarden langs den hemel worden gesleurd en de maan grillige schaduw doet vluchten langs de muren en over het hobbelig plaveisel, voelt de late en eenzame wandelaar door deze schemerstraten zich onwillekeurig aangegrepen door een lichten angst; vergeet hij, dat hij in Maastricht loopt; in 't Maastricht van 1930 met zijn modern verkeer, zijn modern vermaak, zijn moderne inwoners. — Die angst, die lichte angst, die ons op herfstavonden in Tricht's schemerstraten overvalt, dat licht lugubere, heeft ook reeds zijn dichter, zijn beschrijver gevonden, in den

dialect-schrijver J. H. P. Jacobs — niet te verwarren met den oolijken Engelschman W. W. Jacobs, — die in dit echt Maastrichtsch stadshoekje een van z'n beste sfeer-volste Maastrichter schetsen spelen laat.
F. A. BRUNKLAUS

In de val geloopen

DOOR

WILLIAM HAMILTON OSBORNE

(Vervolg en Slot van bladz. 543)

„WEL neen”, antwoordde Ryder glimlachend, „een samenzwering is eerst dan een samenzwering als ze mislukt. En deze zal gelukken, Flomerfelt. Het spijt me alleen, dat ik je niet nog wat meer speelruimte heb gegeven en het zoo ver heb laten komen, dat ik, je voor het gerecht een meined heb laten doen. Flomerfelt”, vervolgde hij, „vijf-en-dertig jaar lang heb ik gewacht op de kans om je te pakken te krijgen en dat stevig. Vijf en dertig jaar geleden heb ik op de beurs gespeculeerd — mijn laatste speculatie. Ook ik was toen employé. Ook ik was bevreesd voor den toorn van mijn patroon. Ook ik gaf telefonisch opdracht om te verkoopen en in plaats daarvan heb je gekocht. Ook ik werd toen het slachtoffer van je chantage; en mijn onvoorzichtigheid gevoegd bij jou schurkerij hebben mij vijf jaren van mijn leven gekost — vijf volle jaren van mijn zakenleven. Zoo lang had ik noodig om terug te komen tot het punt waar ik geweest was. Je herinnert je mijner niet. Ik was in dien tijd nog maar een klein vischje, maar niet te klein voor jouw net, Flomerfelt; doch ik heb het nooit vergeten. Ik dacht er steeds aan en wachtte tot mijn tijd gekomen was en nu is hij gekomen. Hij kwam dien avond toen mijn kassier, Maurice zijn vriend Norton met zich mee bracht op mijn club. Wat je mij had gedaan, deed je Norton. Wat je Norton hebt gedaan, probeerde je mij weer te doen, want het was niet mijn kassier, Maurice, die gespeculeerd heeft — hij was het niet, die mijn voorschriften overtrad. Het was Richard Ryder — ikzelf”. Hij lachte schril, triomfantelijk, bijna overspannen. Flomerfelt staarde hem ontzet aan. „En

BIJ DE OUDE WALLEN VAN MAASTRICHT

toch", vervolgde Ryder, „heb ik niet gespeculeerd. Ik kende toevallig de waarheid betreffende West Virginia steenkolen. Ik wist precies hoe het zou gaan. Jij, Flomerfelt, steunde op geruchten — op geruchten, die ik liet verspreiden speciaal jou ten behoeve. Maar ik wist en toen ik kocht, riskeerde ik geen cent. Ik wist. Ik had zekerheid en toen ik verkocht", vervolgde hij, „verkocht ik door Maurice hier, evenals ik door hem gekocht had en het bewijs van dien verkoop is hier in deze kamer. Nu heb ik je, waar ik je hebben wou, Flomerfelt en nu moet je dokken". Flomerfelt scheen ineen te krimpen; toen beheerschte hij zich. „Als dat alles is wat je hebt te zeggen", zei hij, „verlang je nu zeker, dat ik een cheque zal uitschrijven voor Maurice?" Hij liet zich in een stoel vallen, haalde een chequeboekje uit zijn zak en greep een pen. „Ja", zei Richard Ryder langzaam, „je kunt een cheque schrijven voor Maurice en als je daarmee klaar bent, een voor Norton". „Ik denk er niet aan!" riep Flomerfelt strijdlustig uit. „En als je dat gedaan hebt", vervolgde Richard Ryder bedaard „kun je een cheque uitschrijven voor mij en dat liefst verhoogd met vijf-en-dertig jaar rente". „H'm", bromde Flomerfelt. „Die schuld is verjaard". Richard Ryder drukte op een knop en Maurice opende een deur. Elf mannen traden binnen — elf gewoon uitzierende mannen. Sommigen ongeschoren, sommigen in versleten kleeren, allen zagen er neerslachtig uit. Toen zij achter elkaar binnen kwamen, sprong Flomerfelt uit zijn stoel op en staarde ze aan. Weer glimlachte Richard Ryder. „Heeren", zei hij, „gaat zitten". De elf mannen gehoorzaamden. Richard Ryder opende zijn schrijfbureau en haalde er een getikt document uit. „Flomerfelt", zei hij, „Mr. Maurice, Mr. Norton en ik hebben een verklaring opgesteld, die ik, als je dat verlangt, bereid ben je voor te lezen, waarin wij nauwkeurig alle feiten te boek hebben gesteld die betrekking hebben op de zaken, die je met Maurice hebt gedaan. Die feiten, eenmaal bewezen, zullen tot gevolg hebben, dat je van de beurs gedrongen wordt, dat je vervolgd wordt voor verduistering en dat je de kast in gaat. Als ik tweemaal op dit knopje druk, Flomerfelt, komen er twee rechercheurs binnen. Dan wordt deze aanklacht ingediend en wordt jij in voorarrest gesteld waar je alleen uit kunt worden ontslagen onder borgstelling van minstens zestig duizend dollar. Je veroordeeling is zoo onvernijdelijk als de dood". Hij wendde zich tot de elf mannen en wuifde met zijn hand. „Dezelfde streek, Flomerfelt, die je hebt uitgehaald tegenover Norton, Maurice en mij, heb je ook aan tal van je andere cliënten gelapt. Ik heb er maar een paar van kunnen vinden. Ze zijn allen vanmiddag hier bijeen. Ieder hunner heeft een opgave bij zich van het juiste bedrag, dat je hem schuldig bent, vermeerderd met de rechte tegen zes procent per jaar. Wilt u voor ons allen cheques uitschrijven, Mr. Flomerfelt", besloot hij dreigend, „of moet ik tweemaal op dat knopje drukken?" Flomerfelt liep naar de deur; toen keerde hij terug. Weer liet hij zich in een stoel vallen, weer greep hij chequeboekje en pen en nu schreef hij dertien cheques uit. Ryder liep op Norton toe en gaf hem zijn cheque. „Steek je rechter hand omhoog, Norton", riep hij uit. Norton gehoorzaamde. „Norton", zei Ryder, „je zweert plechtig, dat je zoo lang je leeft nooit meer een fonds of aandeel op speculatie zult kopen?" „Dat zweer ik", zei Norton en stak de cheque in zijn zak. Toen ging Ryder naar de eerste der elf mannen, die waren binnengekomen. Toen hij ze allen hun cheques had ter hand

gesteld, wendde hij zich tot Flomerfelt. „Flomerfelt", zei hij, de documenten opnemend om ze weg te sluiten in zijn bureau, „wij zullen dit zaakje eerst als afgedaan beschouwen, als die cheques zijn uitbetaald". „En als ze zijn uitbetaald", gromde Flomerfelt, terwijl hij naar de deur liep, „zullen jullie allemaal strafbaar zijn voor het verheimelijken van een strafbaar feit". „Volstrekt niet", antwoordde Richard Ryder, „Want wij zullen allemaal bezweren dat je die cheques heelemaal niet onder pressie, maar uit eigen vrijen wil hebt uitgeschreven". Hij wendde zich tot de mannen en keek ze vragend aan. Zij knikten toestemmend en antwoordden opgewekt als één man: „Volkomen uit eigen, vrijen wil".

ADAM IN 1929

DOOR BURT MCCONNELL

6)

Ik meende, vervolgt de moderne Adam, dat het noodzakelijk was den terugweg te aanvaarden. Nadat ik eenige mijlen had geloopt, ontstak ik vuur: ik richtte mijn nachtverblijf in, en den anderen morgen begaf ik mij vroegtijdig op weg. Na een half uur bereikte ik de plaats, waar ik, een verlaten Indianenkamp had ontdekt. Welk een verrassing! Een groote tent was er opgeslagen; twee of drie honden begonnen bij mijn verschijnen te blaffen en het was een geluk voor me, dat ze vastlagen. Terzijde lag een bloederige massa, welke door een huid van een verschgeschoten eland was afgedekt. Door het blaffen der honden kwam een der Indianen naar buiten. „Bonjour!" schreeuwde ik op veertig pas afstand, me herinnerend, dat de Indianen uit het district Quebec een weinig Fransch verstaan. Hij antwoordde met den zelfden groet en intusschen kwam een tweede Indiaan uit de tent. Het gezicht van dezen laatste was me niet onbekend, hoewel ik me niet direct kon herinneren, waar ik hem eerder had gezien. Tot het mij ineens inviel, dat ik op weg naar mijn voorhistorisch experiment, in de omgeving van het Jamesmeer een Indiaansche familie had ontmoet, welke ik een halve dollar had gegeven, om zich te laten fotografeeren. Ik zocht naar zijn naam Barney Barnabee; zooiets dergelijks Maar hij had me ook al herkend. „Le photographeur!" zei hij bij wijze van voorstelling aan zijn kameraad en ze verzochten me beiden binnen te komen. De tent werd door dezelfde familie bevolkt: een oude vrouw, een kind en een vrouw van middelbaren leeftijd, die ik ook bij het Jamesmeer had gefotografeerd. Zij boden me een plaats aan en intusschen zocht ik alle Fransche woorden bij elkaar, die ik als vliegenier in Frankrijk had geleerd. Ze zeiden me, dat ze op elanden jaagden; en ik begreep, dat ze er een hadden gedood en een ander zwaar gewond. „Tout de suite il aussi mort," zei ik. Ze werden opletend, terwijl ik het geval uitlegde en ze vroegen me, waar ik den eland had gezien. „Combien kilomètres?" vroeg er een. Ik kreeg niet verder dan tot zes kon tellen en dat ik me verder van mijn vingers moest bedienen. Met een stuk houtskool teekende ik voor hen de plek uit, waar ik den eland had ontdekt. De twee jagers keken elkaar veelbeteekenend aan. Een der vrouwen bereidde thee. Thee kwam in mijn voorhistorisch leven niet te pas, maar het zou te moeilijk geweest zijn, om dit aan mijn gastheeren uit te leggen; en ik dronk thee, zoo sterk, dat een doode erdoor tot het leven zou zijn teruggekeerd.

(Wordt vervolgd)

Foto: R. H. Herwig

DE HOUTZAAG-, PEL- EN KORENMOLEN TE HOLLERDA IN GRONINGEN